

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 11008-1/2015/9

Datum: 4. 6. 2015

Politika štipendiranja (2015–2019)

Ljubljana, december 2014

Kazalo

PРАВNA IN STROKOVNA PODLAGA ZA PRIPRAVO POLITIKE ŠTIPENDIRANJA	3
1. UVOD	3
2. ŠTIPENDIRANJE V REPUBLIKI SLOVENIJI	4
2.1 Financiranje štipendij.....	6
2.2 Načrt financiranja štipendij.....	7
3. TEMELJNI STRATEŠKI DOKUMENTI	7
4. PROBLEMATIKA NA PODROČJU KADROV Z VIDIKA PREDSTAVNIKOV DELODAJALCEV	9
5. ŠTIPENDIJE ZA DEFICITARNE POKLICE	9
5.1 Cilji štipendij za deficitarne poklice v Republiki Sloveniji.....	10
5.2 Opredelitev deficitarnih področij in ravni izobrazbe	11
5.3 Opredelitev deficitarnih področij italijanske in madžarske narodne skupnosti	12
5.4 Predvideni obseg sredstev za uresničevanje politike štipendij za deficitarne poklice.....	12
6. PRIČAKOVANI REZULTATI ŠTIPENDIJ ZA DEFICITARNE POKLICE IN POROČANJE	12
6.1 Kazalci spremljanja doseganja ciljev.....	13
6.2 Način in obdobje poročanja o izvajanju štipendiranja.....	13

PRAVNA IN STROKOVNA PODLAGA ZA PRIPRAVO POLITIKE ŠTIPENDIRANJA

Pravna podlaga

V skladu z drugim odstavkom 30. člena Zakona o štipendiranju (Uradni list RS, št. 56/13 in 99/13 – ZUPJS-C; v nadaljnjem besedilu: ZŠtip-1) Vlada Republike Slovenije sprejme politiko štipendiranja za obdobje petih let, v kateri določi zlasti:

- cilje štipendij za deficitarne poklice v Republiki Sloveniji,
- opredelitev področij, ki se spodbujajo prek politike štipendij za deficitarne poklice, vključno s področji, ki jih kot deficitarna opredelita italijanska ali madžarska narodna skupnost,
- predvideni obseg sredstev za uresničevanje politike štipendij za deficitarne poklice,
- kazalce spremljanja doseganja ciljev,
- pričakovane rezultate štipendij za deficitarne poklice ter
- način in obdobje poročanja o izvajanju štipendiranja.

Strokovna podlaga

Strokovno podlago je na podlagi četrtega odstavka 30. člena ZŠtip-1 pripravil Javni sklad Republike Slovenije za razvoj kadrov in štipendije (v nadaljnjem besedilu: sklad) v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljnjem besedilu: ZRSZ). Pri pripravi izhodišč so sodelovali še: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ), Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ), Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT), Gospodarska zbornica Slovenije (GZS), Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije (OZS) in Statistični urad Republike Slovenije (SURS).

1. UVOD

Krovni zakon, ki ureja področje štipendiranja, je leta 2013 sprejeti ZŠtip-1. Ta zakon ureja državne in Zoisove štipendije, štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu, štipendije za deficitarne poklice in štipendije Ad futura za mednarodno mobilnost. Navedene štipendije dodeljuje iz javnih sredstev sklad, razen državnih štipendij, ki jih dodeljujejo centri za socialno delo. Prav tako ZŠtip-1 ureja sofinanciranje kadrovske štipendije delodajalcem; neposredno sofinanciranje kadrovske štipendije izvaja sklad, posredno pa regionalne razvojne agencije (RRA).

Poleg štipendij, ki jih ureja ZŠtip-1, se v Sloveniji dodeljuje še več drugih štipendij, med katerimi so:

- kadrovske in druge štipendije, ki jih redno ali občasno dodeljuje država po posebnih programih (npr. za potrebe zaposlovanja v Slovenski vojski, štipendije na področju kulture, štipendije potomcem padlih v vojni za Slovenijo in druge),
- občinske štipendije,
- kadrovske štipendije, za katere delodajalci ne uveljavljajo sofinanciranja,
- štipendije zasebnih fundacij, skladov in drugih primerljivih virov (npr. štipendije Slovenske znanstvene fundacije, ustanove Gallus, fundacije Parus, Olimpijskega komiteja Slovenije, Likarjevega sklada in drugih).

Štipendije za deficitarne poklice podeljujejo tudi posamezne občine na podlagi občinskih pravilnikov oziroma odlokov glede na potrebe v lokalnih skupnostih; metodologija za določitev deficitarnih poklicev se med občinami razlikuje, če je sploh določena (kot primer navajamo le nekatere: Pravilnik o štipendiranju ter nagradah za izjemne dosežke in uspehe dijakov in študentov občine Ajdovščina (Občina Ajdovščina, 2014), Odlok o štipendiranju v občini Domžale (Občina Domžale, 2014), Pravilnik o štipendiranju v občini Poljčane (Občina Poljčane, 2014), Pravilnik o štipendiranju v občini Žalec (Občina Žalec, 2014)).

2. ŠTIPENDIRANJE V REPUBLIKI SLOVENIJI

Konec leta 2013 je v Sloveniji prejemal državno, Zoisovo ali kadrovsko štipendijo vsak 5. dijak in vsak 4. študent (SURS, 2014), pri čemer v podatkih niso zajete druge štipendije, ki se ne podeljujejo po ZŠtip-1.

Struktura prejemnikov štipendij po ZŠTIP-1 je naslednja: državno štipendijo je prejelo 58,9 % dijakov in študentov, Zoisove štipendije je prejelo 26,4 % in kadrovske štipendije je prejelo 9,5 % dijakov in študentov. Kadrovske štipendije so tako pri dijakih kot študentih v povprečju najvišje.

Preglednica 1: Podeljene štipendije za študij v Sloveniji in tujini ter povprečne decembrske štipendije po vrstah štipendij, Slovenija, 2013

Vrsta štipendije	Število štipendistov				Povprečna višina štipendije v EUR			
	skupaj	dijaki	študenti	neznano	skupaj	dijaki	študenti	neznano
Kadrovske štipendije - skupaj ¹	3.771	1.530	2.239	2	304	229	355	500
sofinancirane posredno	1.136	465	671	-	302	212	364	-
sofinancirane neposredno	670	278	390	2	313	251	355	500
nesofinancirane	1.965	787	1.178	-	303	232	350	-
Državne štipendije	23.437	7.780	15.603	54	182	162	192	223
Zoisove štipendije	10.510	5.324	5.160	26	149	98	201	307
Štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu	172	-	172	-	185	-	185	-
Skupaj	37.890	14.634	23.174	82	192	147	221	256

Vir: SURS

Iz pregleda štipendij v zadnjih štirih letih (SURS, 2014) v naslednji preglednici je razvidno, da je število štipendij v letih od 2010 do 2013 upadalo. Pri državnih štipendijah je upad v letu 2012 posledica nove zakonodaje, ki je ukinila državne štipendije za dijake; ti od leta 2014 dalje lahko ponovno uveljavljajo državne štipendije. Pri kadrovskih štipendijah je najmanj upadlo število neposredno sofinanciranih kadrovskih štipendij (za 5,2 %), prav tako je bil upad manj kot 10 % pri posredno sofinanciranih kadrovskih štipendijah. Število kadrovskih štipendij, za katere delodajalci niso uveljavljali sofinanciranja, je upadlo za skoraj polovico (za 46,4 %). Sofinanciranje kadrovskih štipendij je tako pomembno za ohranjanje in spodbujanje te oblike štipendiranja.

Preglednica 2: Število štipendistov po vrsti štipendije, letno

	2010	2011	2012	2013
Kadrovske štipendije – skupaj:	5.624	4.724	4.077	3.771
sofinancirane posredno	1.253	1.212	1.160	1.136
sofinancirane neposredno	707	408	790	670
nesofinancirane	3.664	3.104	2.127	1.965
Državne štipendije	42.561	51.441	24.407	23.437
Zoisove štipendije	13.170	12.523	11.019	10.510
Štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu	144	171	177	172
SKUPAJ:	61.499	68.859	39.680	37.890

Vir: SURS

¹ Sofinanciranje kadrovskih štipendij delodajalcem poteka na naslednja načina; neposredno sofinanciranje kadrovskih štipendij izvaja sklad, posredno pa regionalne razvojne agencije (RRA).

Iz primerjave podatkov o deležu študentov med dijaki in študenti v posamezni regiji je razvidno, da je v vseh letih večji delež študentov med dijaki v zahodni regiji, med študenti pa je nasprotno, saj je večji delež študentov v vzhodni regiji (SURŠ, 2014).

Preglednica 3: Študenti med dijaki in študenti v kohezijski regiji, letno

Kohezijska regija	Leto	Dijaki (v %)	Študenti (v %)
Vzhodna Slovenija	2008	21,7	24,9
	2009	25,1	26,7
	2010	25,8	28,9
	2011	29,2	32,0
	2012	11,6	30,7
Zahodna Slovenija	2008	27,0	17,4
	2009	31,8	16,0
	2010	33,2	21,6
	2011	39,2	23,7
	2012	17,2	22,8

Vir: SURŠ

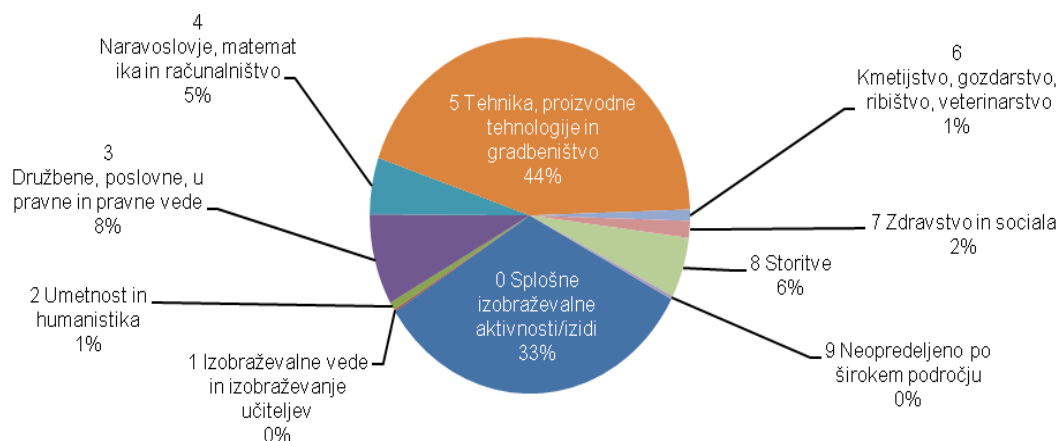
Iz podatkov o podeljenih kadrovske študentov po področjih izobraževanja je razvidno, da se je v letih od 2008 do 2011 največ kadrovske študentov izobraževalo na področju tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva (SURŠ, 2014). Delež študentov za ta področja je namreč v navedenih letih med 40 % in 45 % vseh kadrovske študentov. Med dijaki je ta delež nekoliko višji kot med študenti. Tako na področju proizvodnih tehnologij kot na področju gradbeništva, ki vključuje arhitekturo, urbanizem in gradbeništvo, je število študentov od 2008 do 2011 vsako leto nekoliko upadlo, medtem ko se delež na področju tehnike ohranja nekoliko nad 31 % vseh kadrovske študentov.

Velik skupni delež z 12,1 % v letu 2011 predstavljajo tudi kadrovske študentov za področje naravoslovja, matematike in računalništva, pri čemer je delež teh med študenti več kakor 16 %, medtem ko je pri dijaki ta delež s 5 % precej nižji.

Na širšem področju družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved prejema študentov približno 26 % študentov, pri čemer jih večina kadrovske študentov prejema za izobraževanje na področju poslovnih in upravnih ved. Med dijaki je delež kadrovske študentov na tem področju z 8 % majhen.

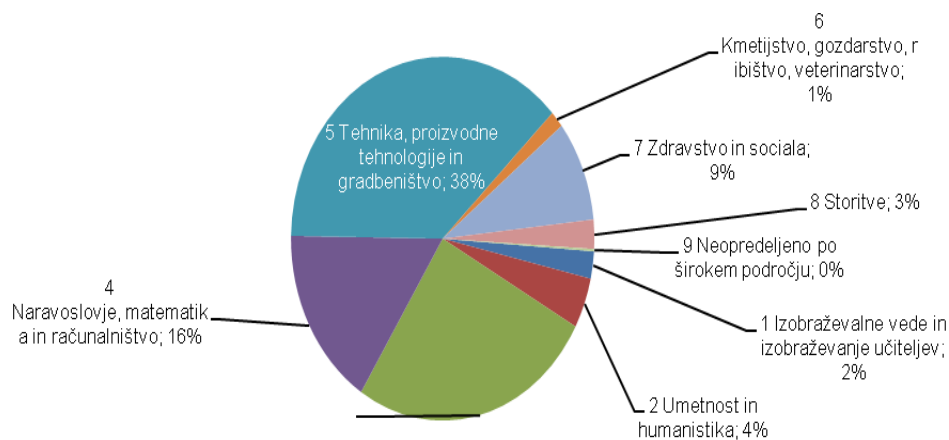
Pri dijaki je razviden velik delež kadrovske študentov za splošne izobraževalne aktivnosti, kar vključuje predvsem dijake gimnazijskih programov. Ocenjuje se, da velik del predstavljajo kadrovske študentov, kjer zaposlitev po tej ravni izobraževanja ni predvidena, temveč bodo ti študentov po zaključku srednje šole nadaljevali z izobraževanjem na višji ravni.

Slika 1: Porazdelitev kadrovskih štipendij po področjih izobraževanja dijakov za leto 2011

Vir: SURS

Slika 2: Porazdelitev kadrovskih štipendij po področjih izobraževanja študentov za leto 2011

Vir: SURS

2.1 Financiranje štipendij

Sredstva za štipendije so se od leta 2010 dalje zniževala, za državne štipendije predvsem zaradi ukinitve državnih štipendij za dijake v letu 2012, pri Zoisovih štipendijah pa zaradi novega sistema podeljevanja teh štipendij od leta 2008 dalje (prenos z ZRSZ na sklad) ter ukrepov po Zakonu za uravnoteženje javnih financ (ukinitvev dodatka na dohodek v družini štipendista).

Preglednica 4: Skupna vrednost izplačil v EUR po vrstah štipendij, letno

	2010	2011	2012	2013
Kadrovske štipendije, ki jih sofinancirajo RRA ²	2.352.629,72	2.557.369,93	2.878.981,95	2.469.384,98
Kadrovske štipendije, ki jih sofinancira sklad	1.155.164,00	1.090.629,00	929.688,00	1.160.777,00
Državne štipendije	73.738.909,83	82.259.763,34	68.045.644,99	53.083.175,29
Zoisove štipendije sklada	15.226.614,32	18.390.419,55	20.716.951,73	17.059.440,93
Zoisove štipendije ZRSZ	15.874.891,49	11.277.822,09	5.569.027,26	2.294.085,49
Štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu	338.540,00	406.747,00	482.212,00	412.037,00
SKUPAJ:	108.686.749,40	115.982.750,90	98.622.505,93	76.478.900,69

Vir: podatki sklad in MDDSZ, 2014

2.2 Načrt financiranja štipendij

Republika Slovenija kot štipenditor sredstva za štipendije po ZŠtip-1 zagotavlja iz proračuna Republike Slovenije, proračunskega sklada MDDSZ, namenskih sredstev sklada in Evropskega socialnega sklada.

Višina sredstev, zagotovljenih v proračunu RS za leti 2014 in 2015

	2014	2015
Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti		
PP 9642, 7054 in 130132 ³	87.675.780,62	94.892.252,67
PP 9234 in 9246	1.952.899,48	2.534.202,54
SKUPAJ:	89.628.680,10	97.426.455,21

3. TEMELJNI STRATEŠKI DOKUMENTI

Potreba po zmanjševanju strukturnega neskladja med ponudbo in potrebami na trgu dela je navedena v številnih strateških in drugih dokumentih Republike Slovenije.

Resolucija o Nacionalnem programu za mladino 2013–2022 (Uradni list RS, št. 90/13) se med drugim zavzema za boljše povezovanje izobraževalnega sistema s potrebami trga dela z odzivnim in v prihodnost usmerjenim sistemom izobraževanja in usposabljanja (prednostno podpodročje 3). Resolucija poudarja vidik strukturnega neskladja med izobrazbo mladih, ki so zaključili šolanje, in povpraševanjem po kadrih na trgu dela. V 6. prednostnem podpodročju resolucija poudarja potrebo po ohranitvi obsega štipendiranja. Namen štipendiranja v sekundarnem in terciarnem izobraževanju je spodbujanje mladih za vključevanje v izobraževalni sistem, pridobivanje višje ravni izobrazbe, izboljševanje zaposljivosti mladih, pri terciarnem izobraževanju pa tudi skrajšanje obdobja do

² Vrednost izplačil za kadrovske štipendije, ki jih sofinancirajo RRA, vključuje tudi stroške RRA za izvajanje.

³ Proračunski sklad MDDSZ se financira iz koncesij študentske dela, dajatev za začasno in občasno delo upokojujencev in vračil neupravičeno izplačanih sredstev, zato so prilivi mesečni in vseh sredstev še ni v proračunu RS.

zaključka študija. Pomen štipendiranja je usmerjen predvsem k doseganju družbenega in gospodarskega razvoja države, hkrati pa ima tudi posebno vlogo pri osamosvajanju in osebni odgovornosti mladih, saj se s tem razvijata samostojnost in odgovornost za izobraževanje in prihodnost.

Jamstvo za mlade je sprejela Vlada Republike Slovenije 30. 1. 2014. Dokument vsebuje izvedbeni načrt ukrepov za leti 2014 in 2015, namenjen izboljšanju položaja mladih na trgu delovne sile. Predvideni so preventivni in sistemski ukrepi, ki bodo imeli dolgoročne in sinergijske učinke na položaj mladih na trgu dela, med katere sodijo tudi različne oblike štipendij. Jamstvo za mlade se tudi širše nanaša na problematiko deficitarnih poklicev. Slab položaj mladih na trgu dela je med drugim posledica neusklajene struktura diplomantov terciarnega izobraževanja glede na področje izobraževanja s potrebami trga dela, veliko povečanje števila diplomantov ter znižanje števila mladih z dokončano poklicno in srednjo strokovno izobrazbo, ki se vključujejo na trg dela. Med ukrepi izvedbenega načrta je tudi izboljšanje napovedovanja prihodnjih potreb na trgu dela.

Drugo prednostno področje **Resolucije o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020** (Uradni list RS, št. 90/13) (ReNPIO13–20) zajema izobraževanje za dvig izobrazbene ravni odraslih tudi z odpiranjem možnosti sofinanciranja izobraževanja za pridobitev štiriletne srednješolske in višješolske izobrazbe s poudarkom na deficitarnih področjih.

Kot izhaja iz **Resolucije o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020** (ReNPVŠ11-20), so temeljni cilji slovenskega visokošolskega prostora do leta 2020 kakovost in odličnost, raznovrstnost ter dostopnost s podpornimi instrumenti internacionalizacije, diverzifikacije študijske strukture in financiranja visokega šolstva. Vsi študijski programi morajo zagotavljati pridobivanje znanja, veščin in spretnosti v skladu z nacionalnim ogrođjem kvalifikacij ter ključnih kompetenc, ki so inovativnost, kritično razmišljanje, sporazumevanje v maternem jeziku, kulturna zavest in izražanje, sposobnost delovanje v mednarodnem prostoru in informacijska pismenost.

Učinkovito usklajevanje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela je ena od pomembnih aktivnosti, ki bodo pripomogle k doseganju ciljev **Strategije Evropa 2020** (Evropska komisija, 2014), to je 75-odstotne stopnje zaposlenosti žensk in moških v starosti od 20 do 64 let. V okviru prednostne osi *10 Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost* je poudarjeno, da se mladi prepozno vključujejo na trg dela, pogosto imajo premalo praktičnih izkušenj, neskladje med trgom dela in izobraževanjem onemogoča lažji prehod v zaposlitev, prav tako pa se sistem izobraževanja še vedno premalo odziva na potrebe trga dela.

Treba je povečati zanimanje mladih za srednje poklicno izobraževanje ter okrepiti sodelovanje delodajalcev in socialnih partnerjev v izobraževalnem procesu. Podobno ugotavlja Evropska komisija v **Priporočilih v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2014**, v katerih opozarja na odpravo neusklajenosti kvalifikacij in potreb na trgu dela s povečanjem privlačnosti poklicnega izobraževanja in programov usposabljanja ter z nadaljnjim sodelovanjem z ustreznimi zainteresiranimi deležniki pri ocenjevanju potreb na trgu dela. Priporočajo, da se programi poklicnega izobraževanja prilagajajo potrebam trga dela z vzpostavljanjem sistema vajeništva, praktičnega usposabljanja pri delodajalcih, izvajanjem programov specializacije in dodatnih kvalifikacij ter učinkovitih modelov štipendijske politike (kadrovske, deficitarne in specializirane). Vsi ukrepi naj se izvajajo ob neposrednem sodelovanju delodajalcev oziroma ključnih deležnikov (gospodarstvo, zbornice in združenja, sindikati), da bodo programi kar najbolj usklajeni s potrebami trga dela.

Tudi v **Partnerskem sporazumu med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020** (SVRK, 2014) je kot pomemben izziv trga dela poudarjena večja usklajenost med ponudbo in povpraševanjem. Strukturna brezposelnost ostaja eden izmed problemov slovenskega trga dela, zato bodo podprti ukrepi za učinkovitejše usklajevanje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, boljše prepoznavanje potreb delodajalcev idr. Znotraj tematskega cilja (8) *Spodbujanje trajnostnega in*

kakovostnega in zaposlovanja ter mobilnosti delovne sile je med rezultati navedena vzpostavitev delujočih sistemov in strukture za izvajanje učinkovitih storitev in posredovanja med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela v Sloveniji in Evropi. Informacije bodo pripomogle k boljši karierni orientaciji mladih in spodbujanju mladih k vpisu na izobraževalne programe za deficitarne poklice. V okviru tematskega cilja (10) *Vlaganje v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje* je predvideno izboljšanje odzivnosti izobraževanja na potrebe trga dela s poudarkom na poklicnem izobraževanju.

V **Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020** je navedeno, da vedno večji vpis mladih v terciarno izobraževanje kljub velikemu številu brezposelnih povzroča strukturno brezposelnost, saj delodajalci ne morejo pokriti svojih potreb po delovni sili, predvsem po delavcih s poklicno ter srednjo strokovno in tehnično izobrazbo. Predvideni so ukrepi za zagotavljanje deficitarne delovne sile, razvoj storitev na trgu dela z namenom odpravljanja strukturnih neskladij na trgu dela, pa tudi štipendije za deficitarne in specializirane poklice.

Pri določanju deficitarnosti poklicev je pomemben dejavnik razkorak med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela. Povpraševanje je odvisno od prihodnjega razvoja podjetij, ki je povezan (soodvisen) s smerjo razvoja države. Pri tem so pomembne tudi **usmeritve Nacionalne/regionalne strategije za pametno specializacijo** (Evropska komisija, 2014), saj bo treba za področja, ki bodo v okviru pametne specializacije opredeljena na državni in regionalni ravni, zagotoviti tudi spodbude za vpis v identificirane izobraževalne programe, tudi s štipendijsko politiko. Strategija pametne specializacije je še v pripravi.

4. PROBLEMATIKA NA PODROČJU KADROV Z VIDIKA PREDSTAVNIKOV DELODAJALCEV

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije v Zahtevah slovenske obrti in podjetništva 2014 poudarja težave pri pridobivanju ustrezno kvalificiranih delavcev in njihovem hitrem vključevanju v delovni proces. Za odpravo teh težav pričakujejo ustrezno prilagajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja, posebno poglavje v tem gradivu pa namenjajo pomenu poklicnega in strokovnega izobraževanja. Pri tem poudarjajo zahteve za:

- sodelovanje pri postopni vzpostavitvi socialnega partnerstva na terciarni ravni izobraževanja,
- sodelovanje pri celovitem sistemskem urejanju normativnih, vsebinskih in finančnih pogojev za morebitno postopno uvajanje vajeništva v slovenski izobraževalni sistem,
- promocijo obrtnih poklicev.

Posebej opozarjajo na problematiko domače in umetnostne obrti zaradi neurejenega izobraževanja za 45 poklicev s tega področja. Nosilci znanj so le še starejši mojstri, za večino rokodelskih poklicev pa sploh ni več razpisanih učnih mest oziroma zanje ni dovolj kandidatov.

Gospodarska zbornica Slovenije v Prenovljeni agendi 46+ (april 2013) med 63 predlogi navaja tudi potrebo po sprejemu akcijskega načrta izobraževanja za gospodarstvo za bolj kakovostno izobraževanje za pridobitev usposobljenega kadra za gospodarstvo. V pripravi je **gospodarski memorandum o prioritetah**, med potrebnimi prednostnimi ukrepi pa poudarjajo potrebo po uvajanju koncepta podjetništva v izobraževanje.

5. ŠTIPENDIJE ZA DEFICITARNE POKLICE

Deficitarnost kadrov je odraz neravnovesja na trgu delovne sile. Na eni strani gre za presežek iskalcev zaposlitve z izobrazbo/poklici, za katere na trgu dela ni potrebe/zanimanja, na drugi strani se podjetja soočajo s težavami pri pridobivanju ustreznega kadra.

Deficitarni so torej poklici, za katere na trgu dela ni dovolj kadra glede na potrebe delodajalcev, ki po njih povprašujejo.

V Sloveniji se je v zadnjih letih močno spremenil vpis mladih v vrste in predvsem ravni izobraževanja, in sicer se je v šolskih letih od 2000/01 do šolskega leta 2010/11 vpis v nižje in srednje poklicne šole znižal s 27,7 % mlade generacije na 16,2 % mlade generacije ali za 12,2 o. t. Po drugi strani se je povečal vpis na gimnazije, štiriletne in petletne strokovne in tehniške programe, ki omogočajo prehod na terciarno raven izobraževanja. Na terciarno raven izobraževanja je bilo v šolskem letu 2013/14 vključenih 46,2 % mladih v starosti 20–24 let, v primerjavi z vključenostjo v šolskem letu 2000/01 se je ta povečala za 12,9 o. t.

Strukturna neskladja na trgu dela se bodo sčasoma poglobila, predvsem pri delovnih mestih s srednjo poklicno izobrazbo. Trg dela bodo z leti zapustile osebe z ustreznimi kompetencami, priliva mladih, ki bi zapolnili ta delovna mesta, pa ne bo, kar se lahko negativno odrazi v razvoju slovenskega gospodarstva.⁴

5.1 Cilji štipendij za deficitarne poklice v Republiki Sloveniji

Slovenija za štipendije namenja precej sredstev. S štipendiranjem prek državnih štipendij omogoča šolanje socialno šibkejšim slojem prebivalstva, prek Zoisovih štipendij spodbuja šolanje nadarjenih in s sofinanciranjem kadrovskih štipendij spodbuja delodajalce k načrtovanju in pridobivanju potrebnega kadra. Posebna pozornost je namenjena tudi štipendijam za zamejce in Slovence po svetu. Premalo pozornosti pa je bilo doslej namenjeno deficitarnim poklicem, zato je ZŠTIP-1 uvedel posebno vrsto štipendij – štipendije za deficitarne poklice.

Namen štipendij za deficitarne poklice je spodbujanje mladih za izobraževanje za tiste poklice, za katere je na trgu zaznati razkorak med trenutnim in prihodnjim številom razpoložljivih kadrov in predvideno ponudbo delovnih mest.

Iz zbranih podatkov in analiz za potrebe priprave strokovnih izhodišč, iz stanja trenutne ponudbe in povpraševanja na trgu dela ter pričakovanih trendov glede izobraževanja izhaja, da je večina deficitarnih poklicev na državni ravni na ravni sekundarnega poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Republika Slovenija bo prek deficitarnih štipendij v obdobju 2015–2019 spodbujala vpis mladih v izobraževalne programe srednjega poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja, ki izobražujejo za deficitarne poklice

Cilji štipendij za deficitarne poklice:

- zagotavljanje ustreznega kadra na trgu dela glede na povpraševanje delodajalcev;
- spodbujanje vpisa na vrste in področja izobraževanja, ki pospešujejo gospodarski razvoj in izboljšujejo zaposljivost;
- možnost zaposlovanja na področjih, kjer se tradicionalno zaposlujejo tujci;
- spodbujanje vpisa v izobraževalne programe srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, za katere sedaj ni dovolj zanimanja in jim grozi ukinitiv,
- promocija poklicnega in strokovnega izobraževanja.

⁴ Vir: Strokovna izhodišča za leto 2015, Zavod RS za zaposlovanje, november 2014

5.2 Opredelitev deficitarnih področij in ravni izobrazbe

Republika Slovenija spodbuja šolanje mladih na programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja (da se zagotovi ustrezno število mladih z znanji, potrebnimi za obstoj in razvoj posameznih gospodarskih panog ter ohranitev oddelkov posameznih izobraževalnih programov), ki so razvidna iz spodnje preglednice:

Preglednica 5: Deficitarna področja in izobraževalni programi

Srednje poklicno izobraževanje		
2	Umetnost in humanistika	
213	Avdiovizualne tehnike in (multi)medijska proizvodnja	
2131	Tiskarstvo, knjigoveštvo, založništvo	grafični operater/grafična operaterka
215	Umetna obrt	
2152	Zlatarstvo in draguljarstvo	zlatar/zlatarka
2155	Kamnoseštvo	kamnosek/kamnosekinja
4	Naravoslovje, matematika in računalništvo	
481	Računalniške vede	
4819	Računalniške vede (drugo)	računalnikar/računalničarka
5	Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	
520	Tehnika	
5200	Tehnika	mehatronik operater/operaterka
521	Strojništvo in obdelava kovin	
5210	Strojništvo in obdelava kovin	izdelovalec/izdelovalka kovinskih konstrukcij
5212	Orodjarstvo	oblikovalec kovin orodjar/orodjarka
522	Elektrotehnika in energetika	
5220	Elektrotehnika in energetika	elektrikar/električarka
525	Motorna vozila, ladje in letala	
5251	Izdelovanje, vzdrževanje in popravilo motornih vozil	avtokaroserist/avtokaroseristka avtoserviser/avtoserviserka
541	Živilska tehnologija	
5413	Pekarstvo in slaščičarstvo	pek/pekarka slaščičar/slaščičarka
5414	Mesarstvo	mesar/mesarka
543	Lesarska, papirniška, plastična, steklarska in podobna tehnologija	
5431	Lesarstvo	mizar/mizarka
582	Gradbeništvo	
5820	Gradbeništvo	zidar/zidarka klepar-krovec/kleparka-krovka
5822	Operativna gradnja	izdelovalec/izdelovalka suhomontažne gradnje
5825	Zaključna dela v gradbeništvu	slikopleskar-črkoslikar/slikopleskarka-črkoslikarka pečar/pečarka
6	Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	
6231	Gozdarstvo	gozdar/gozdarka
8	Storitve	
8110	Hotelirstvo in gostinstvo	gastromske in hotelske storitve
814	Storitve za gospodinjstva	
8145	Dimnikarstvo	dimnikar/dimnikarka
Srednje strokovno izobraževanje		
2	Umetnost in humanistika	
213	Avdiovizualne tehnike in (multi)medijska proizvodnja	
2131	Tiskarstvo, knjigoveštvo, založništvo	grafični tehnik/grafična tehničarka
4	Naravoslovje, matematika in računalništvo	
481	Računalniške vede	
4819	Računalniške vede (drugo)	tehnik/tehničarka računalništva
5	Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	
520	Tehnika	
5200	Tehnika	tehnik/tehničarka mehatronike
521	Strojništvo in obdelava kovin	
5211	Strojništvo	strojni tehnik/strojna tehničarka
522	Elektrotehnika in energetika	
5221	Elektrotehnika	elektrotehnik/elektrotehničarka
524	Kemijska tehnologija in procesno inženirstvo	
5241	Kemijska tehnologija	kemijski tehnik/kemijska tehničarka
543	Lesarska, papirniška, plastična, steklarska in podobna tehnologija	
5431	Lesarstvo	lesarski tehnik/lesarska tehničarka
5434	Steklarstvo in porcelanarstvo	tehnik/tehničarka steklarstva
582	Gradbeništvo	
5820	Gradbeništvo	gradbeni tehnik/gradbena tehničarka
6	Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, veterinarstvo	

6231	Gozdarstvo	gozdarski tehnik/gozdarska tehnica
8	Storitve	
8110	Hotelirstvo in gostinstvo	gastronomija in turizem
8521	Ohranjanje narave	naravovarstveni tehnik/naravovarstvena tehnica

Ob pregledu stanja v Republiki Sloveniji ugotavljamo, da se izobraževanje za nekatere poklice ne izvaja več, in sicer za poklice: čevljar/čevljarka, cevar/cevarka, varilec/varilka in energetik/energetičarka.

5.3 Opredelitev deficitarnih področij italijanske in madžarske narodne skupnosti

Na podlagi tretjega odstavka 30. člena Zakona o štipendiranju sta samoupravni narodni skupnosti italijanske in madžarske narodne skupnosti določili naslednja deficitarna področja:

1. Samoupravna narodna skupnost italijanske narodne skupnosti:

Poklicno tehnično izobraževanje		
3	Družbene, poslovne, upravne in pravne vede	
314	Ekonomija	
3400	Ekonomija	ekonomski tehnik/ekonomska tehnica (DV)

Nardna skupnost navaja, da je ekonomski tehnik/ekonomska tehnica pomemben poklici pri delovanju javne uprave (občine, upravne enote ipd.), kjer ugotavljajo, da sta znanje in komunikacija v italijanskem jeziku na zelo nizki ravni in da je v praksi skoraj nemogoče uresničevati 11. in 64. člen Ustave RS ter druge predpise, ki ščitijo italijanski jezik na narodnostno mešanem okolju.

2. Samoupravna narodna skupnost madžarske narodne skupnosti:

Srednje poklicno izobraževanje		
5	Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	
520	Tehnika	
5200	Tehnika	mehatronik operater/operaterka (DV)
Srednje strokovno izobraževanje		
5	Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo	
521	Strojništvo in obdelava kovin	
5211	Strojništvo	strojni tehnik/strojna tehnica (DV)
524	Kemijska tehnologija in procesno inženirstvo	
5241	Kemijska tehnologija	kemijski tehnik/kemijska tehnica (DV)

Pomurska madžarska samoupravna skupnost je v sodelovanju z Dvojezično srednjo šolo Lendava opredelila predlagana deficitarna področja na narodnostno mešanem okolju.

5.4 Predvideni obseg sredstev za uresničevanje politike štipendij za deficitarne poklice

V letih 2015–2019 bo Republika Slovenije za deficitarne poklice zagotavljala letno do 1,2 mio EUR. To pomeni, da bo sklad vsako leto najpozneje do konca januarja objavil javni razpis za dodelitev do 1.000 štipendij za deficitarne poklice. V javnem razpisu za posamezno šolsko leto bo sklad glede na stanje na trgu dela in vpis v posamezne izobraževalne programe v preteklih šolskih letih določil izobraževalne programe iz preglednice 5, za katere se dodeljujejo deficitarne štipendije.

Sredstva za štipendije za deficitarne poklice bodo zagotovljena iz virov, opredeljenih v ZŠTIP-1. MDDSZ bo razpoložljive vire za štipendije v obdobju 2015–2019 razporejalo tako, da bo zagotovljen vsakoletni javni razpis za dodelitev štipendij za deficitarne poklice.

Štipendija za deficitarne poklice znaša v skladu z ZŠTIP-1 100 EUR mesečno in se lahko dodeli istočasno z vsemi štipendijami, razen s kadrovsko štipendijo.

6. PRIČAKOVANI REZULTATI ŠTIPENDIJ ZA DEFICITARNE POKLICE IN POROČANJE

Pričakujemo, da se bo s štipendiranjem deficitarnih poklicev razširila ponudba kadrov z deficitarnimi poklici in se povečal vpis na šole z izobraževalnimi programi za deficitarne poklice.

6.1 Kazalci spremljanja doseganja ciljev

- število dodeljenih štipendij za deficitarne poklice v posameznem šolskem letu,
- prejemniki štipendij za deficitarne poklice po spolu, starosti, področju, programu in ravni izobraževanja v posameznem šolskem letu,
- število vseh vpisanih dijakov v izobraževalne programe srednjega poklicnega izobraževanja,
- število vseh vpisanih dijakov v izobraževalne programe srednjega strokovnega izobraževanja,
- število mladih, ki so prejeli štipendijo za deficitarne poklice in zaključili šolanje ter se zaposlili v tem poklicu.

6.2 Način in obdobje poročanja o izvajanju štipendiranja

Sklad bo vsako leto pripravil poročilo o izvajanju politike štipendiranja 2015–2019 in ga poslal Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Poročilo bo poslano v obravnavo in mnenje Ekonomsko-socialnemu svetu. Ministrstvo vsako leto pred objavo razpisa štipendij za deficitarne poklice uskladi deficitarna področja s socialnimi partnerji in predstavniki mladih.